

PRAWDA CZY FAŁSZ? CO SIĘ KRYJE W INFORMACJI

scenariusz zajęć dla młodzieży

wersja dłuższa

Część 1 – Informacje wstępne

a/ tytuł warsztatu: „Prawda czy fałsz? Co się kryje w informacji”

b/ grupa docelowa: młodzież w wieku 12-15 lat

c/ liczebność grupy: 10-30 osób

d/ czas trwania: 80 minut

e/ cele edukacyjne warsztatu:

- poszerzenie świadomości nt. informacji: czym jest, skąd się bierze, do czego służy?
- rozwój umiejętności oceny prawdziwości informacji
- kształtowanie postawy krytycznej wobec informacji, które do nas docierają z różnych źródeł

f/ potrzebne materiały i sprzęty:

- markery (3-4, najlepiej różne kolory)
- flipchart/tablica (5 arkuszy papieru flipchartowego)
- karteczki post-it (2 opakowania, kwadratowe, czerwone i zielone)
- długopisy lub flamastry dla osób uczestniczących
- załączniki 1, 3 i 4 wydrukowane dla osób uczestniczących
- załączniki 2 i 5 dla osoby prowadzącej

Część II – Wprowadzenie do warsztatu

Codziennie docierają do nas gigabajty informacji. Każdej minuty internauci umieszczają ponad 2 miliony „snapów” (wpisów na Snapchacie), prawie 50 tysięcy zdjęć na Instagramie, wykonują 176 tysięcy połączeń przez aplikację Skype i wpisują prawie 4 miliony zapytań w wyszukiwarce Google¹.

A to tylko wybrane aktywności i jeden kanał dotarcia (choć bardzo złożony) – Internet. Oprócz Internetu informacje docierają do nas przez media tradycyjne: prasę, radio, telewizję, otrzymujemy je w korespondencji elektronicznej i tradycyjnej, a także poprzez bezpośrednie kontakty. Nie wszystkie (a może nawet większość) docierających do nas informacji jest ważnych i wartych naszej uwagi. Podczas tego warsztatu znajdziemy więc odpowiedzi na pytania:

- skąd czerpiemy informacje?
- Jak rozpoznać, czy informacja jest prawdziwa, czy nie?

¹ Źródło danych: Irfan Ahmad, This is what happens in an internet minute [online]

<https://www.socialmediatoday.com/news/this-is-what-happens-in-an-internet-minute-infographic/524426/>, dostęp 21 sierpnia 2018

- jak rozpoznać dobre źródło informacji?
- czym się różni informacja od opinii?

Część III – Ramowy scenariusz

Co się dzieje/aktywności	Czas trwania
Wstęp + ćwiczenie „Prawda czy nie?”	20 minut
Ćwiczenie: „Po czym poznać prawdę?”	20 minut
„Wierzyć czy nie wierzyć?” + prezentacja aplikacji	30 minut
Podsumowanie	10 minut

Część IV – Szczegółowy scenariusz – krok po kroku

1. Wstęp + ćwiczenie „Czy to prawda?”

Aktywność	Cele/spodziewane efekty	Czas	Potrzebne materiały/narzędzia
Poznanie się i wprowadzenie w tematykę zajęć + ćwiczenie „Prawda czy nie?”	<ul style="list-style-type: none"> - poznanie się uczestników i prowadzących - wprowadzenie w tematykę zajęć - kryteria rozróżnienia informacji prawdziwych i fałszywych 	20 minut	- flipchart i markery

Jeżeli w grupie masz 10-20 osób:

Zaproś uczestników i uczestniczki do przedstawiania się w taki sposób, aby każda osoba powiedziała, jak ma na imię oraz podała dwie informacje o sobie – jedną prawdziwą i jedną nieprawdziwą. Ty też tak się przedstaw.

Po każdej osobie, która się przedstawia, poproś grupę o zgadnięcie, która z informacji była prawdziwa, a która nieprawdziwa. Zweryfikujcie odpowiedzi z osobą przedstawiającą się.

Podsumuj ćwiczenie. Zapytaj grupę, czy łatwo było zgadnąć, która informacja jest prawdziwa, a która fałszywa. Co pomagało, a co utrudniało rozpoznanie? Co by się musiało stać/zmieni, żeby łatwiej było ocenić? Zapisuj odpowiedzi osób uczestniczących na flipcharcie/tablicy (zadbaj o to, żeby pojawiły się takie odpowiedzi jak: stopień znajomości osoby, znajomość faktów, możliwość dopytania o kolejne szczegóły – jak nie pojawią się z grupy, dopytaj o to).

Pilnuj dynamiki ćwiczenia. „Przedstawianie się” nie powinno zająć więcej niż 10-12 minut. Pozostały czas przeznacz na podsumowanie.

Jeżeli w grupie masz 20-30 osób

Zrób krótką rundkę, w czasie której osoby powiedzą swoje imiona (a jeśli to jest jedna klasa, to będzie to raczej formalność/rozgrzewka, niż faktyczny element poznawania się), a potem powiedz osobom, żeby odliczyły do dwóch (czyli połowa grupy to będą „jedyńki”, połowa to „dwójki”). „Jedyńki” mają za zadanie podać dwie informacje o sobie – jedną prawdziwą jedną fałszywą. Rolą „dwójek” jest zgadnięcie, która jest prawdziwa, która fałszywa. I uzasadnienie.

Ty, jako osoba prowadząca, zapisujesz argumenty na flipczarcie. Przydadzą się później. To „przedstawianie się” powinno zająć nie więcej niż 10-12 minut, więc zadbaj o odpowiednią dynamikę.

Pozostały czas przeznacz na omówienie zapisanych punktów, czyli oznak, wskazówek, że dana informacja jest prawdziwa lub fałszywa.

2. Ćwiczenie „Po czym poznać prawdę?”

Aktywność	Cele/spodziewane efekty	Czas	Potrzebne materiały/narzędzia
„Po czym poznać prawdę?”. Praca w grupach	<ul style="list-style-type: none"> - umiejętność odróżniania informacji prawdziwej od wątpliwej - znajomość kryteriów pozwalających ocenić informację 	20 minut	<ul style="list-style-type: none"> - wydrukowany załącznik 1 dla każdej grupy - wydrukowany załącznik nr 2 dla osoby prowadzącej - czerwone i zielone post-ity - markery, długopisy

Zadanie jest merytoryczną kontynuacją poprzedniego, pamiętaj, że osoby uczestniczące mogą wykorzystać Twoje zapiski z poprzedniego ćwiczenia (z flipczarta).

Podziel grupę na kilkusobowe zespoły (optymalnie 3-4 osobowe). Każdemu zespołowi rozdaj po jednym „artykule” z załącznika nr 1 „Informacje ze świata”. Jeśli zespołów będzie więcej niż 4, taki sam artykuł trafi do więcej niż jednego zespołu – nie ma problemu, uwzględnij to tylko przy prezentacji (jeden zespół prezentuje swoje wyniki, a drugi uzupełnia/dodaje lub kwestionuje wcześniejszą prezentację).

Wyjaśnienie dotyczące załącznika nr 1. Załącznik nr 1 składa się z 4 różnych artykułów. Ideą ćwiczenia jest, aby każdy zespół pracował nad jednym z artykułów. Ale po pracy w grupach, gdy dojdzie do prezentacji wyników, wszyscy muszą wiedzieć, czego dotyczy prezentacja – więc przed prezentacjami rozdaj wszystkim zespołom pozostałe artykuły, nad którymi dotąd nie pracowali.

Zadanie polega na analizie otrzymanego materiału. Pytanie brzmi: „Jak uważacie, czy materiał, który dostaliście, jest wiarygodny, czy nie? Przejrzyjcie go i wypiszcie wszystkie elementy, które powodują, że uważacie go za wiarygodny i wszystkie te, które powodują, że wątpicie w jego prawdziwość”. Te wskazujące wiarygodność na zielonych post-itach, te zaprzeczające jej – na czerwonych. Możesz zawęzić pracę mówiąc: „podajcie trzy najważniejsze elementy” – pozwoli to ograniczyć czas pracy.

Następnie zaprosz zespoły do prezentacji. Przedstawiciel zespołu podchodzi do flipczarta i przykleja czerwone i zielone post-ity na plakat, komentując je. Jeśli po wszystkich prezentacjach uznasz, że zabrakło ważnych informacji, uzupełnij je.

Pamiętaj, że możesz dopytywać osoby, zwracać uwagę na różne aspekty oceny – nie tylko na punkty typu „wiarygodność autora/źródła” czy „adekwatność tytułu”, ale też np. ogólne wrażenie „estetyczne”, tematyka materiału, znajomość tematu przez czytelników itd. – na pewno konieczne jest samodzielne przejrzanie załącznika przed ćwiczeniem i wyrobienie sobie własnej opinii. Pomóc w tym mogą linki do artykułów (w załączniku są tylko fragmenty), które znajdziesz w dodatkowym materiale.

Jeśli masz więcej czasu zapytaj, czy komuś się zdarzyło uwierzyć w nieprawdziwą informację i jakie były tego konsekwencje.

3. „Wierzyć czy nie wierzyć?” + aplikacje weryfikujące

Aktywność	Cele/spodziewane efekty	Czas	Potrzebne materiały/narzędzia
<p>- „Wierzyć czy nie wierzyć?”.</p> <p>Praca z filmem</p> <p>- prezentacja działania dwóch aplikacji</p>	<p>- umiejętność oceny wiarygodności źródła</p> <p>- informacja o aplikacjach pozwalających poznać „osobowe źródła informacji”</p>	30 minut	<p>- ekran, rzutnik, komputer</p> <p>- załącznik nr 5</p>

Uwaga, jeśli decydujesz się na przeprowadzenie tej aktywności, to koniecznie umieść ją przed podsumowaniem!

Przygotuj się do włączenia jednego lub dwóch spośród sześciu zaproponowanych filmów z serwisu YouTube (załącznik nr 5) – najpierw koniecznie je obejrzyj, żeby wiedzieć, czego się spodziewać!

Podaj grupie nazwy osób występujących i daj im prawo wyboru. W razie podzielonych chęci – zrób szybkie głosowanie albo wybierz inną metodą.

Obejrzyjcie film/filmy – zadaniem osób uczestniczących jest analiza materiału pod kątem jego wiarygodności (podobnie jak z artykułami w poprzednim ćwiczeniu).

Dlaczego to ćwiczenie? Bo na każdym z tych filmów znajdziesz wystąpienie „youtuberów”-autorytetów współczesnej młodzieży, Celem ćwiczenia nie jest sprawienie, żeby osoby przestały im wierzyć (bo na to nie ma szans i też nie zawsze jest to uzasadnione), ale wzbudzenie uważności i podważenie pełnej wiary w ich słowa.

Po filmie poproś o podzielenie się spostrzeżeniami – wyciągnij zarówno te elementy, które budują wiarygodność, jak i te, które ją podważają.

Cała część powinna trwać do 20 minut.

Ostatnie 10 minut poświęć na pokazanie osobom uczestniczącym dwóch aplikacji online pozwalającym zdobyć więcej informacji o wybranej osobie i jej aktywności w Internecie – zajrzyj do poradnika i wybierz dwie aplikacje, wybierając spośród:

- Botometer
- Facebook Graph Search Generator
- Webmii.com

W poradniku znajdziesz instrukcję użycia.

Zademonstruj użycie aplikacji i zachęć uczestników, żeby samodzielnie (już poza zajęciami) poszukały informacji o innych osobach.

Ewentualnie – przedłuż omawianie filmów, zrezygnuj z pokazywania aplikacji.

4. Podsumowanie

Aktywność	Cele/spodziewane efekty	Czas	Potrzebne materiały/narzędzia
Podsumowanie warsztatu	- osoby uczestniczące mają pomysł na wykorzystanie zdobytej wiedzy w codziennym życiu	10 minut	- załącznik nr 3 - załącznik nr 4 opcjonalnie

Podsumuj ćwiczenie pytając, w jakich sytuacjach taka analiza/weryfikacja prawdziwości informacji, którą się w różny sposób zajmowali na spotkaniu, może się przydać osobom uczestniczącym. W ramach podsumowania rozdaj załącznik nr 3.

Dodatkowym materiałem dla osób uczestniczących może być załącznik nr 4. Ważne jest jednak, że tematyka sposobu poszukiwania informacji nie jest poruszana na tych zajęciach, więc wymaga dodatkowego komentarza w momencie rozdawania.